



ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОЦІНКИ МАЙНОВИХ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Олександр Бутнік-Сіверський,
*головний науковий співробітник економіко-правового
відділу НДІ інтелектуальної власності НАПрН
України, доктор економічних наук, професор, академік
АТН України та академік УАН
ID ORCID 0000-0003-2492-231X*

У статті узагальнено теоретичні та методичні проблеми, пов'язані з потребою створення логічної оціночної теорії та методології інтелектуальної власності, ідентифікації та оцінки майнових прав інтелектуальної власності та її зв'язку з бухгалтерським обліком. Розглянуто проблему методів оцінки права інтелектуальної власності в межах їх предметної ознаки, а також ідентифікації більшості інтелектуальних ресурсів, які беруть участь у виробництві та сприяють покращенню якості продукції, технологічному оновленню, інноваційній спрямованості економічних процесів. Досліджено потребу посилення державної політики здійснення оцінки майнових прав інтелектуальної власності стосовно нематеріальних активів у складі об'єктів права інтелектуальної власності (ОПІВ). Проаналізовано відношення до вартісної оцінки ОПІВ, яка частіше за все здійснюється шляхом використання вузького кола методів (підходів) у межах загальновизнаних: дохідного, витратного та ринкового (порівняльного), що впливає на обмеження обраних методів оцінки, призводить до шаблонного використання методики оцінки, не враховуючи різноманітності ОПІВ, які мають певні особливості їх використання. Розкрито змістове значення розробки єдиної термінології та класифікації вартості, яка може бути проведена на підставі синтезу зарубіжного досвіду у сфері оцінки та управління вартістю, а також аналізу стандартів оцінки. Проблемним стало через ОПІВ здійснення вартісної оцінки авансованого інтелектуального капіталу, що ускладнено тим, що за економічною сутністю він не належить до традиційних активів підприємства та має свої особливості. Нагальною є потреба переосмислення чинних стандартів з оцінки і доповнення їх новими щодо мінімізації фундаментальних протиріч між традиційною методологією бухгалтерського обліку та оцінкою вартості ОПІВ з урахуванням особливості розвитку інформаційно-інтелектуальної економіки. Деталізовано методично за економічним змістом прийоми, що застосовуються для визначення вартості ОПІВ, які розділені на три групи: підходи, методи і методики, з позиції економічного змісту, умов застосування та оціночної процедури, а також вимог оцінки вартості ОПІВ у процесі приватизації державних підприємств та організацій. Розглянуто проблемні питання організації в Україні підготовки професійних оцінювачів з урахуванням вимог ФДМУ та їх правового супроводження.

Ключові слова: оцінка майнових прав інтелектуальної власності, методи оцінки (підходи): дохідний, витратний і ринковий, ідентифікація, стандарти оцінки, об'єкти бухгалтерського обліку, підготовка професійних оцінювачів

Постановка проблеми. Оцінка майнових прав інтелектуальної власності в Україні набула правових засад стосовно здійснення оцінки майна, майнових прав і професійної оціночної діяльності, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав і використання їх результатів. Однак, є потреба в узагальненні методів та підходів до оцінки кожного з видів прав інтелектуальної власності, що сприятиме поглибленню розуміння сутності всіх видів інтелектуальних активів, а також дасть змогу створити логічну оціночну теорію та методологію інтелектуальної власності, що пояснювала б, які активи слід ідентифікувати і вимірювати, щоб адекватно оцінювати можливості підприємства у процесі використання майнових прав інтелектуальної власності з метою забезпечення стабільно зростаючого прибутку.

Питання ідентифікації та оцінки майнових прав інтелектуальної власності та їх бухгалтерський облік є практично новим для вітчизняної економічної науки, оскільки більшість з інтелектуальних ресурсів не входять до складу облікованих активів підприємства та організації, а тому не є об'єктом бухгалтерського обліку та перебувають поза його межами.

Змістового значення набувають проблеми формування єдиної термінології та класифікації вартості з урахуванням закордонного досвіду, удосконалення і стандартизованості з позиції розширення методів та видів майнових прав інтелектуальної власності, що сприятиме комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності.

Потребують теоретичного та методичного узагальнення методи оцінки права інтелектуальної власності в межах їх предметної ознаки, а також ідентифікації більшості інтелектуальних ресурсів, що беруть участь у виробництві,

сприяють покращенню якості продукції, технологічному оновленню, інноваційній спрямованості економічних процесів.

Із проблемою використання інтелектуальної власності на підприємстві пов'язано залучення інвестицій, які у традиційних фінансових звітах відображаються за витратним принципом і не розглядаються в аспекті ключових чинників формування прибутку. Потребують переосмислення чинні оціночні стандарти і доповнення їх новими в напрямі можливої мінімізації фундаментальних протиріч між традиційною методологією бухгалтерського обліку та оцінки вартості прав інтелектуальної власності з урахуванням особливості розвитку інформаційно-інтелектуальної економіки.

Аналіз досліджень і публікацій, присвячених проблемі. Питання оцінки майнових прав інтелектуальної власності, формування методичних підходів та методів оцінки, можливості їх практичного застосування перебували в полі зору багатьох науковців, таких як: Г. О. Андрощук, О. П. Гавриленко, В. М. Діба, П. П. Крайнев, В. В. Клявлін, О. Г. Мендрул, В. Г. Зінов, П. М. Цибульов, Н. П. Лебедь, Ю. М. Капіца, О. О. Хворост та інші.

У 1999 році в Україні побачило світ перше в цьому напрямі вагоме комплексне дослідження «Оценка интеллектуальной собственности. Бухгалтерский учет и налогообложение» [1], де авторами 4 тому були О. Б. Бутнік-Сіверський, О. П. Гавриленко, В. В. Клявлін, П. П. Крайнев, Ю. К. Лапшов, Н. П. Лебедь, О. Д. Святоцький, Л. Ю. Федченко та інші.

У подальшому суттєвого значення набули поглиблені наукові дослідження, які мають різні аспекти і потребують наукового обґрунтування методології та узагальнення цінного досвіду, пошуку та розробки нових підходів до оцінки вартості майнових прав, а також правового забезпечення оцінки вартості інтелектуальної власності, її



принципів та методів, організації оціночної діяльності з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду, що знайшло відображення в монографії науковців Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України «Теоретичні та методичні засади оцінки вартості інтелектуальної власності», виданої у 2010 році [2], авторами якої були О. П. Орлюк, О. Б. Бутнік-Сіверський, Г. О. Андрощук, Л. Ю. Федченко, Ю. Л. Борко, О. О. Твезренко, І. Л. Шульпін, Н. І. Антонюк.

Метою цієї статті є узагальнення теоретичних та методичних проблем становлення і розвитку оцінки майнових прав інтелектуальної власності в Україні та обґрунтування шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ринкова економіка, що рухається в напрямі оновлення або до нової економіки, потребує поглибленого дослідження нових підходів до її складових, зокрема до оцінки вартості майнових прав інтелектуальної власності, яка регламентується Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [3] і здійснюється згідно із національними стандартами.

Відповідно до ст. 3 вказаного закону під оцінкою майна та майнових прав розуміється процес визначення їх вартості за процедурою, встановленою нормативно-правовими актами з оцінки майна, а саме в національних стандартах оцінки майна, методиках та інших нормативно-правових актах, і є результатом практичної діяльності суб'єкта оціночної діяльності та оцінювачів. Професійна оціночна діяльність полягає в організаційному, методичному та практичному забезпеченні оцінювачами та суб'єктами оціночної діяльності проведення оцінки майна, розгляді та підготовці висновків вартості майна. Сама діяльність оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності підлягає ліцензуванню.

Проблема оцінки вартості майнових прав є складною і теоретично ще не до кінця розв'язаною з теоретичних та методологічних позицій. Наукові дослідження в цьому напрямі мають різні аспекти.

Наявність державної політики, що сприяє здійсненню оцінки майнових прав інтелектуальної власності та стосовно нематеріальних активів — об'єктів права інтелектуальної власності в Україні, відображена в Законі України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні». Завдяки цьому закону процес набув правових засад стосовно здійснення оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності, її державного та громадського регулювання, забезпечення створення системи незалежної оцінки майна з метою захисту законних інтересів держави та інших суб'єктів правовідносин у питаннях оцінки майна, майнових прав та використання їх результатів. Цей закон сприяє вирішенню завдань з оцінки ОПІВ та їх методологічного забезпечення, спрямованого на виявлення впливу інтелектуальних ресурсів на ефективність і результативність діяльності підприємств та організацій.

Із теоретичних позицій вартість є однією з основних ознак товару. Щоб комерціалізувати ОПІВ чи використати їх у власному виробництві, необхідно визначити (оцінити) їхню вартість. Ця складність обумовлюється:

- різномірністю об'єктів, кожний із яких відповідно до законодавства має свою специфіку за суттю та призначенням;
- різними засобами їх прояву на підприємстві та в установі;
- різними формами їх практичного використання на підприємстві;
- вірогідністю отримання результатів вартісної оцінки.

Практика свідчить, що вартісна оцінка ОПІВ частіше за все здійснюється шляхом використання вузького кола методів (підходів) у межах загальнови-

знаних: *дохідного, витратного та ринкового (порівняльного)*. Це впливає на обмеження обраних методів оцінки, призводить до шаблонного використання методики оцінки без урахування різноманіття ОПІВ, які мають певні особливості використання.

У системі оцінки майнових прав інтелектуальної власності усе ще:

- 1) недостатньо обґрунтовані економіко-правові підходи до здійснення оцінки вартості майнових прав;
- 2) недостатньо систематизований досвід інших країн щодо практики оцінки вартості інтелектуальної власності;
- 3) відсутнє відповідне розуміння використання способів та методики у вітчизняних оцінювачів і має місце невідповідність їх до ґрунтового підходу до визначення вартості прав інтелектуальної власності;
- 4) відсутнє бажання пошуку ґрунтовних підходів до оцінки вартості і, зокрема, до визначення збитків, завданих порушенням прав інтелектуальної власності шляхом визначення економічно обґрунтованого розміру відшкодування власникові у зв'язку з порушенням його конституційних прав.

Необхідність в оцінці ОПІВ виникає під час:

- укладання угод купівлі-продажу патентів, торгових марок тощо;
- підготовки висновку ліцензійної угоди на право використання ОПІВ;
- розгляду судових спорів із відшкодування моральної та матеріальної шкоди у зв'язку з протиправним використанням ОПІВ;
- визначення розміру компенсації збитку, заподіяного правовласникові незаконним використанням його патентів, торгових марок тощо.

Експертна оцінка вартості вкрай необхідна при здійсненні приватизації державного майна підприємств та організації, що мають на балансі нематеріальні активи, у складі яких є ОПІВ.

Із прийняттям національних стандартів з оцінки ОПІВ вирішуються загальні питання оцінки в Україні, однак залишається потреба розробки методів та підходів до оцінки кожного з видів прав інтелектуальної власності з урахуванням міжнародних стандартів оцінки активів.

Варто зазначити, що формування вітчизняної нормативної бази оцінки ґрунтується на Міжнародних стандартах оцінки (МСО), які містять базові визначення, пов'язані з оцінкою, та основні принципи здійснення оціночної діяльності. За таких умов ще наприкінці 1970 року члени технічного комітету Королівського інституту чартерних серверів (КІЧС–ЯТСБ), тобто землемірів, що мають право проводити оцінку у Великій Британії, і представники оціночних організацій США розпочали діалог, що мав результатом заснування у 1981 році Міжнародного комітету із стандартів оцінки активів (МКСОА–ТІЛУБС). У 1994 році комітет змінив свою назву і зараз відомий як Міжнародний комітет зі стандартів оцінки (МКСО), до основних завдань якого належать розробка та публікація Стандартів оцінки для оцінки майна, сприяння їх ухваленню в усьому світі, забезпечення гармонізації стандартів різних держав.

Історія видання МСО у країнах СНД розпочинається з 1994 року і триває донині. Останнє, шосте, видання МСО російською мовою мало місце у 2003 році і стало завершенням проекту Стандартів МКСО, завданнями якого були підготовка набору всеохопних і сталих міжнародних стандартів для полегшення здійснення міжнародних угод, пов'язаних з майном, а також забезпечення фінансової стабільності як на рівні окремих країн, так і на міжнародному рівні. Національні стандарти оціночної діяльності у більшості країн з розвинутою ринковою економікою були оформлені в 1940–1960 роках. Найбільш ретельно опрацьовані стандартні оцінки в США (Єдині стандарти професійної оціночної



практики — ЕСПОП). Стандарти 9 і 10 — оцінка бізнесу та підготовка звітів з оцінки вартості бізнесу. Стандарти окремих професійних організацій оцінювачів (їх у країні близько 15): Інститут оцінювачів бізнесу IBA (The Institute of Business Appraisers), Американський інститут сертифікованих бухгалтерів AICPA (The American Institute of Certified Public Accountants) тощо, визнаються практично всіма практикуючими оцінювачами.

Міжнародні стандарти оцінки вартості розробляються і приймаються:

Міжнародним комітетом по стандартах оцінки — МКCO (IVSC — International Valuation Standard Committee), 1985 р.;

Європейською групою асоціацій оцінювачів TEGOVA (The European Group of Valuers Associations);

Міжнародним комітетом зі стандартів фінансової звітності (МКСФО 1973 р., 1983 р., російською мовою — 1998 р.: 142 професійні бухгалтерські організації зі 103 країн) [4].

Відповідно до Міжнародних стандартів оцінки (МСО-1 ... МСО-4) розрахунки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності можуть виконуватися при визначенні:

- оподаткованої бази майна підприємств;
- вартості виключних прав, передаваних на основі ліцензійного договору чи договору про їхню переуступку;
- вартості об'єктів інтелектуальної (промислової) власності, що вносяться до статутного капіталу підприємства;
- розміру компенсації, яку необхідно виплатити згідно з чинним законодавством правоволодільцю за порушення його виключних (майнових) прав на об'єкт інтелектуальної власності.

Необхідність оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності виникає також при постановці їх на бухгалтерський облік, приватизації, страхуванні, передачі у заставу з

метою отримання кредиту, банкрутстві підприємства тощо. Зазначене свідчить про вплив міжнародних стандартів оцінки на формування вітчизняної нормативної бази оцінки. Водночас, змістового значення набуває розробка єдиної термінології та класифікації вартості, яка може бути проведена на підставі синтезу зарубіжної та російської літератури у сфері оцінки та управління вартістю, а також аналізу стандартів оцінки.

Нагальним є подальше удосконалення національних стандартів оцінки, що є обов'язковими до застосування суб'єктами оціночної діяльності (СОД) та оцінювачами під час визначення виду вартості об'єкта оцінки, підходів до оцінки та методів оцінки. На жаль, ці документи не лише визначають різні види вартості — ринкову вартість об'єкта оцінки, вартість заміщення, вартість об'єкта оцінки при існуючому використанні тощо, однак не розкривають і не розглядають типові ситуації, у яких розрахунок того або іншого виду вартості найбільш доцільний, а вибір виду вартості та відповідних методів здійснюється оцінювачем на умовах їх суб'єктивного розгляду та компетентності.

Зазначимо, що методи оцінки розробляються з метою поглиблення розуміння сутності всіх видів інтелектуальних активів, а також для створення логічної теорії, що пояснювала б, як такі активи слід ідентифікувати та вимірювати, щоб адекватно оцінювати можливості підприємства при використанні майнових прав інтелектуальної власності з метою забезпечення стабільно зростаючого прибутку. Імовірність та суб'єктивність у такій оцінці очевидна, що потребує залучення до розрахунку вартості майнових прав інтелектуальних об'єктів більш удосконаленого методичного інструментарію.

Процес визначення дійсної цінності об'єкта права інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів, прийнятий термін відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку в



Україні, — надзвичайно складний процес і зумовлюється низкою факторів. Кожен вид інтелектуальної продукції нематеріального характеру має власний зміст і форму, що дуже ускладнює ідентифікацію предмета оцінки.

Оцінка прав ОПІВ — це процес визначення їх вартості, який ураховує такі етапи:

- 1) визначення мети і завдання оцінки;
- 2) складання плану та програми оцінки;
- 3) збір та аналіз інформації, яка обмежується її відсутністю;
- 4) узагальнення;
- 5) складання звіту.

Оцінка ОПІВ проводиться з дотриманням принципів корисності, попиту і пропонування, заміщення, очікування, граничної продуктивності внеску, найбільш ефективного використання.

Проблема оцінки ОПІВ існує не лише в Україні, а й у країнах з розвиненими ринковими відносинами. Через ОПІВ здійснюється *вартісна оцінка авансованого інтелектуального капіталу*. Це ускладняється тим, що за економічною сутністю авансований інтелектуальний капітал не належить до традиційних активів підприємства та має свої особливості.

Питання ідентифікації та оцінки майнових прав інтелектуальної власності та їх облік є практично новим для вітчизняної економічної науки, оскільки більшість з інтелектуальних ресурсів не входять до складу облікованих активів організації, а тому не є об'єктом бухгалтерського обліку [5].

Традиційні методи бухгалтерського обліку в Україні, як зазначають Ксенія Ковтуненко і Любов Шацкова [6, 272] дають змогу оцінити близько 15–20 % реальної вартості інтелектуальних ресурсів підприємства, оскільки лише частина інтелектуальної власності ідентифікується, тобто вимірюється та враховується в бухгалтерському обліку, тоді як більшість із них залишається поза його компетенцією (права на ін-

формаційні ресурси, програмні засоби, ділова репутація фірми, незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи, право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Більшість інтелектуальних ресурсів сприяють постійній оптимізації виробництва, покращенню якості продукції, технологічному оновленню, інноваційній спрямованості економічних процесів. Накопичення і використання інтелектуальної власності на підприємстві пов'язано зі значними інвестиціями, які у традиційних фінансових звітах відображаються за витратним принципом і не розглядаються в аспекті ключових чинників формування прибутку. Тому переосмислення чинних стандартів і доповнення їх новими дає змогу мінімізувати фундаментальні протиріччя між традиційною методологією бухгалтерського обліку та оцінкою вартості ОПІВ і врахувати особливості розвитку інформаційно-інтелектуальної економіки, що має непересічне значення для процесу створення та комерціалізації майнових прав інтелектуальної власності.

Постановою Кабінету Міністрів України 2007 року затверджено Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» [7] (далі — Національний стандарт 4), що є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності, а також особами, які здійснюють відповідно до законодавства рецензування звітів про оцінку.

Національний стандарт 4 може застосовуватися для визначення розміру збитків, завданих у зв'язку з неправомірним використанням ОПІВ. Об'єктами оцінки відповідно до Національного стандарту 4 є майнові права інтелектуальної власності, що належать до об'єктів права у нематеріальній формі.

Вибір бази оцінки майнових прав інтелектуальної власності здійснюється відповідно до вимог, установлених



Національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України у 2005 році [8] (далі — Національний стандарт № 1). Відповідно до ст. 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та з урахуванням вимог Національного стандарту № 4 у 2008 році Фондом державного майна України затверджено Методику оцінки майнових прав інтелектуальної власності [9], у якій вживаються терміни у значенні, наведеному в національних стандартах оцінки майна та інших нормативно-правових актах з оцінки майна та інтелектуальної власності.

Методологічно за економічним змістом прийоми, що застосовуються для визначення вартості ОПІВ, поділено на три групи: *підходи, методи і методики*. *Підходи* дають принципи визначення вартості. *Методи* визначають процедуру розрахунку вартості. *Методики* розглядають застосування того чи іншого методу стосовно конкретних ОПІВ і конкретних цілей розрахунку.

Оцінка вартості прав на конкретний ОПІВ у конкретному випадку їх використання є досить складною процедурою та у кожному випадку вимагає унікального рішення завдання. Однак, при всьому різноманітті таких випадків існує *три загальновизначені підходи до оцінки ОПІВ: витратний підхід, порівняльний (ринковий) підхід, дохідний підхід*.

Витратний підхід (підхід на основі активів), що найбільш поширений при наявності бухгалтерської інформації про витрати, заснований на припущенні, що вартість ОПІВ дорівнює вартості витрат на його створення, доведення до робочого стану й амортизацію. Цей підхід до розрахунку вартості влаштовує покупця, тому що він може за документацією відстежити витрати на створення ОПІВ, яка в бухгалтерському обліку окремо без потреби не ведеться, і, таким чином, переконатися, що ця вартість виправдана. Проте, як зазначають Ксенія

Ковтуненко і Любов Шацкова [6, 271–272], він не вигідний продавцеві, оскільки останній одержить суму, рівну тільки понесеним витратам на створення ОПІВ, тобто без прибутку.

Основними методами, що реалізують витратний підхід, є метод визначення початкових витрат, метод вартості заміщення та метод прямого відтворення. Залежно від того, яка документація, що підтверджує витрати на створення об'єкта оцінки, може бути надана правовласником, оцінювач обирає процедуру оцінки, найбільш прийнятну для конкретного випадку:

- якщо у замовника є документально зафіксований кошторис витрат, оцінювач може застосувати метод прямого відтворення;
- якщо кошторис відсутній, він може бути розроблений самим оцінювачем відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Нематеріальні активи» [10] та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [11] з метою проведення оцінки методом заміщення з урахуванням вимог Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої наказом ФДМУ № 740 від 25.06.2008 [9].

Порівняльний (ринковий) підхід до оцінки вартості прав на ОПІВ, використання якого ускладнено в Україні у зв'язку з відсутністю об'єктивної накопичуваної ринкової інформації або з відсутністю чи недостовірністю необхідних для цього вихідних даних про об'єкт оцінки та іншої інформації (частіше присутність завищеної оціночної вартості — маркетинговий комерційний підхід), припускає використання прийому порівняння продажів. Сутність підходу полягає в порівнянні об'єкта, що оцінюється, з аналогічними за призначенням, якістю і корисністю об'єктами, які були продані на цей час на аналогічному ринку. Цей підхід дає так звану справедливую ціну, тобто таку, за яку продавець, який володіє інфор-

мацією про ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий продати ОПІВ, а покупець, який також володіє повною інформацією про ОПІВ і ринкову вартість аналогічних об'єктів, готовий купити цей ОПІВ. Тобто ціна встановлюється ринком і влаштовує як продавця, так і покупця, якщо немає змови між контрагентами ринку.

Основними умовами застосування цього методу є [6, 272] :

- наявність відомостей про факти продажу інтелектуальної власності подібного призначення і корисності (об'єктів-аналогів);
- уміння оцінити вплив характерних особливостей таких об'єктів та їх вартість;
- доступність і достовірність інформації про ціни та умови угод за об'єктами-аналогами.

Оціночні процедури методу ґрунтуються на:

- зборі інформації про ціни продажу (пропонування) об'єктів подібного призначення та корисності з урахуванням пункту 16 Національного стандарту № 1;
- визначенні сукупності елементів порівняння для об'єкта оцінки відповідно до пункту 22 Національного стандарту № 4;
- проведенні порівняльного аналізу і коригуванні в разі потреби цін продажу (пропонування) подібних об'єктів з метою врахування наявності істотних відмінностей об'єкта оцінки та (або) договору, для укладення якого проводиться оцінка, від подібних об'єктів та (або) подібних договорів;
- визначенні вартості об'єкта шляхом узгодження отриманих результатів.

До елементів порівняння належать чинники об'єкта оцінки й умов договорів з інтелектуальною власністю, що склалися на ринку, які впливають на його ринкову вартість. Визначена за цим методом ціна об'єкта інтелектуальної власності є найбільш достовірною, оскільки вона сформована ринком.

Однак, в Україні з низки причин (відсутність розвинутого ринку об'єктів інтелектуальної власності, недоступність баз даних про результати продажу об'єктів інтелектуальної власності тощо) цей метод практично не використовується [12].

Дохідний підхід, що найбільш методично поширений з урахуванням розрахунку ризиків освоєння і використання ОПІВ, який припускає, що ніхто не стане вкладати свій капітал у придбання того чи іншого ОПІВ, якщо такий же дохід можна одержати будь-яким іншим способом. Суть підходу полягає в тому, що вартість прав на ОПІВ визначають як функцію доходу, що може принести використання цього ОПІВ у майбутньому. Для розрахунку поточної вартості об'єкта оцінки застосовують два основних прийоми — *дисконтування* і *капіталізації доходу* за наявності бізнес-довідки або бізнес-плану про динаміку виробництва продукції з використанням ОПІВ, що частіше є суб'єктивним поглядом замовника оцінки.

Зауважимо, що українське законодавство на сьогодні не закріплює обов'язковості розробки бізнес-плану. Останній є новим документом для більшості українських великих підприємств і корпорацій. В окремих випадках розробляються бізнес-інноваційні проекти з використанням нематеріальних активів (патентів, корисних моделей тощо), де пріоритетним залишаються фінансові показники проекту, розміри і терміни їх фінансування, графіки повернення вкладених коштів, ризики і надійність інвестицій.

Завдяки вказаним прийомам використовуються методи прямої капіталізації доходів і непрямой капіталізації доходів, включаючи метод додаткового прибутку, метод роялті та звільнення від роялті.

Метод прямої капіталізації заснований на переведенні прибутку від комерційного використання об'єкта права інтелектуальної власності у вартість



останнього. Цей метод використовують найчастіше як експрес-метод для розрахунку залишкової вартості, а іноді — для оцінювання активів, термін життя яких практично не визначений. Процедура цього методу включає, по-перше, виявлення джерел і розмірів чистого прибутку, по-друге, виявлення ставки капіталізації, по-третє, визначення вартості активу як добутку від ділення чистого прибутку на ставку капіталізації.

Метод додаткового прибутку заснований на припущенні про те, що продукція, яку виготовлено з використанням об'єкта інтелектуальної власності, приносить додатковий прибуток у порівнянні з продукцією, яка виготовляється без використання цього об'єкта інтелектуальної власності.

Метод роялті визначає вартість об'єкта інтелектуальної власності як частину від бази роялті (доходу, прибутку, вартості основної сировини). Розмір цієї частини називають ставкою роялті.

Політика підтримки монетизації нематеріальних активів в основному зводиться до капіталізації майнових прав інтелектуальної власності на підприємствах і корпораціях — це вартість майнових прав інтелектуальної власності в процесі її комерціалізації, спрямованої на отримання прибутку (доданої вартості). Це є динамічна змінна складової вартості активів, яка відтворює ринкову капіталізацію активів суб'єкта господарювання.

Із зазначеним процесом капіталізації майнових прав інтелектуальної власності пов'язують корпоративну трансакцію, що є організаційно-правовою формою інтелектуального капіталу і відтворюється у формі акціонерного або пайового інтелектуального капіталу залежно від виду корпоративної трансакції або виду засновницького капіталу, якщо маємо на увазі акціонерні товариства різні за типом, що поділяються на публічні акціонерні товариства та приватні акціонерні товариства [13] або інші види господарських товариств (товариство з обмеженою відповідальністю

тощо), які передбачені Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [14].

Розглядаючи оцінку вартості ОПВ при приватизації державних підприємств та організацій, зауважимо, що всі керуються постановою Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна» [15]. Наказом Фонду державного майна України від 25.06.2008 р. № 740 затверджено Методику оцінки майнових прав інтелектуальної власності [9]. Постановою Кабінету Міністрів України від 20.02.2019 р. № 224 «Про внесення змін до Методики оцінки майна» [16] передбачено в п. 40: нематеріальні активи, відображені та не відображені в бухгалтерському обліку, ідентифікуються і оцінюються в процесі проведення незалежної оцінки пооб'єктно із застосуванням *витратного, дохідного та порівняльного підходів* з урахуванням наявності передумов для застосування кожного з них. У разі наявності майна, щодо якого комісією з перетворення прийнято рішення про його вилучення з чистої вартості єдиного майнового комплексу, але щодо якого буде прийнято рішення про його подальше використання акціонерним товариством, оцінці підлягає право користування ним як розмір економічних вигод від володіння, користування, розпорядження ним. Як бачимо, у ФДМУ є лише наміри здійснення експертних вартісних оцінок економічної ефективності та корисності ОПВ, їх подальшого використання, що свідчить про незацікавленість державного продавця у збільшенні початкової ціни майнового комплексу, що приватизується, під тиском ризиків, терміну продажу та комерційну зацікавленість у зниженні ціни майбутніх набувачів майна, що свідчить про відсутність державної політики стимулювання набувачів державного майна з інноваційним наповненням (ОПВ) у вигляді надання їм частини вилучених від продажу коштів



у якості довгострокових кредитних бюджетних коштів для інноваційних зрушень проданого або переданого в оренду майнового комплексу.

Суттєвого значення набувають проблемні питання організації в Україні підготовки професійних оцінювачів з урахуванням вимог ФДМУ та їх правового супроводження.

Так, з метою упорядкування діяльності фахівців з оцінки майнових прав інтелектуальної власності та прав інтелектуальної власності ФДМУ веде Державний реєстр оцінювачів, які отримали кваліфікаційне свідоцтво. У Державному реєстрі оцінювачів зазначається така інформація про оцінювачів: прізвище, ім'я та по батькові оцінювача, дата видачі та номер кваліфікаційного свідоцтва, назва навчального закладу, який здійснював підготовку оцінювача, дата і номер протоколу рішення Екзаменаційної комісії про видачу кваліфікаційного свідоцтва, напрями оцінки майна, що зазначені у кваліфікаційному свідоцтві, інформація про підвищення кваліфікації за зазначеними напрямками, інформація про зупинення дії чи позбавлення кваліфікаційного свідоцтва, місце роботи оцінювача.

ФДМУ встановлено *спеціалізації напрямку*: 2 — «Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав та нематеріальних активів, у тому числі прав на об'єкти інтелектуальної власності»: 2.1 — «Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав та нематеріальних активів (крім прав на об'єкти інтелектуальної власності)»; 2.2 — «Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності».

Кваліфікаційне свідоцтво оцінювача є документом, який підтверджує достатній фаховий рівень підготовки оцінювача за програмою базової підготовки для самостійного проведення оцінки майна. Форми кваліфікаційних свідоцтв оцінювача встановлюються ФДМУ. Право на отримання кваліфікаційного свідоцтва набувають фізичні особи, які мають за-

кінчену вищу освіту, пройшли навчання за програмою базової підготовки та стажування протягом одного року у складі суб'єкта оціночної діяльності разом з оцінювачем, який має не менше ніж дворічний досвід практичної діяльності з оцінки майна, отримали його позитивну рекомендацію та успішно склали кваліфікаційний іспит.

Кваліфікаційні свідоцтва підтверджують професійну підготовленість оцінювача за напрямками оцінки майна відповідно до програм базової підготовки. Згідно зі ст. 4 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» професійна оціночна діяльність — це діяльність оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності, яка полягає в організаційному, методичному і практичному забезпеченні проведення оцінки майна, розгляді і підготуванні висновків про вартість майна. Суб'єктами оціночної діяльності можуть бути фізичні та юридичні особи — суб'єкти підприємницької діяльності, які отримали сертифікат СОД відповідно до законодавства. До СОД належать також органи державної влади та місцевого самоврядування, які отримали повноваження на здійснення оціночної діяльності в процесі виконання функцій з управління та розпорядження державним майном або майном, що перебуває у комунальній власності.

Оцінювач — це тільки фізична особа, яка має кваліфікаційне свідоцтво, а СОД — це юридична особа (усіх форм власності), фізична особа-підприємець або державний орган (який відповідно до своїх повноважень може проводити оцінку майна), який має сертифікат суб'єкта оціночної діяльності. Цей сертифікат видається строком на 3 роки. Напрями, згідно з якими СОД може проводити оцінку майна та майнових прав, залежать від напрямів і спеціалізацій, які мають оцінювачі, що працюють у його складі. Сертифікат СОД не видається суб'єктам господарювання, у складі яких не працюють оцінювачі.



Якщо оцінювача, що працює у складі СОД, позбавляють кваліфікаційного свідоцтва або його дія призупинена, то й дія сертифіката СОД (або частини напрямів відповідно до тих, які мав оцінювач) призупиняються, доки СОД не знайде іншого оцінювача або не поновлять дію кваліфікаційних свідоцтв.

За даними ФДМУ станом на 31.05.2019 р. зареєстровано зі спеціалізації напряму оцінки 2 — «Оцінка цілісних майнових комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав та нематеріальних активів, у тому числі прав на об'єкти інтелектуальної власності» 879 СОД або 31,3 % загальної кількості зареєстрованих за всіма напрямками оцінки. Зі спеціалізації напряму оцінки 2.2 — «Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності» зареєстровано 837 СОД або 29,8 % загальної кількості зареєстрованих за всіма напрямками оцінки.

У Державному реєстрі оцінювачів станом на 14 червня 2019 року зареєстровано 13016 оцінювачів, у тому числі зі спеціалізації напряму оцінки 2.2 — «Оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності» зареєстровано 263 оцінювачі, що становить 2,0 % зареєстрованих оцінювачів, кількість яких постійно змінюється за результатами підтвердження кваліфікаційного іспиту в установленому порядку. За даними Державного реєстру оцінювачів найбільша кількість оцінювачів з оцінки зі спеціалізації за напрямом 2.2: у Києві — 122 та Київській області — 19, у Харкові — 11, Львові — 8, Запоріжжі — 7, Полтаві — 7, Дніпрі — 7. Як бачимо, такої кількості оцінювачів з оцінки прав на об'єкти інтелектуальної власності замало, що компенсується оцінювачами зі спеціалізації напряму оцінки 2.2 в СОД, однак, з іншого боку, статистика свідчить про нестачу фахівців, що пов'язано з інерційністю процесів інтелектуально-інноваційної діяльності за 2013–2018 роки.

Статистика ФДМУ свідчить також, що вартість об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних ак-

тивів у 2012 р. становила 10 715 млн грн, 2013 р. — 8 697 млн грн, 2014 р. — 8 963 млн грн, 2015 р. — 10 022 млн грн, 2016 р. — 14 145 млн грн [17]. Частка у валовому нагромадженні основного капіталу в розрізі видів нефінансових активів продуктів інтелектуальної праці у складі нематеріальних активів становила у 2016 р. 3,9 % проти 4,0 % у 2012 р., що засвідчує низький рівень інвестиційної привабливості у сфері створення продуктів інтелектуальної праці у складі нематеріальних активів. За даними Державної служби статистики України у 2016 р. частка нематеріальних активів у нефінансових активах країни становила лише 0,76 %, тоді як основних засобів — 81,92 % [18].

Висновки або шляхи вирішення проблеми. Необхідно сформулювати державне замовлення через Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та Міністерства фінансів України на наукове економіко-правове дослідження з осучасненням оцінки вартості прав інтелектуальних власностей для умов України, що стосується максимального наближення Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» та Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» до Стандартів МСО-1, МСО-2, МСО-3 та МСО-4, *адаптуючи* їх до оцінки ОПВ як розрахункового розміру грошової суми, за яку об'єкт оцінки може бути реалізований на дату його оцінки добровільним продавцем добровільному покупцеві з урахуванням особливостей оцінки ОПВ.

Вважаємо за доцільне також:

1. Сформулювати при здійсненні максимального наближення національних стандартів оцінки до МСО єдину термінологію і класифікацію вартості ОПВ з урахуванням національних (стандартів) положень бухгалтерського обліку та термінологію Податкового кодексу України.



2. Узагальнити методи оцінки ОПІВ та здійснити їх розширення шляхом *адаптації* до стандартів МСО з позиції їх різновидів, нових видів у межах класифікації за предметною ознакою з урахуванням господарських ситуацій з ОПІВ у процесі їх створення, упровадження, списання та комерціалізації, а також внесення змін та доповнень до Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої ФДМУ.
3. Внести доповнення до Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» [19] щодо приватизації ОПІВ (у законі відсутній) як спеціального об'єкта майнових прав із наданням обов'язкової документально підтвердженої вихідної інформації для цілей їх приватизації по ринковій вартості, визначеної оцінювачем ФДМУ з урахуванням бізнес-довідки виробництва продукції або застосування технології з використання ОПІВ покупцем із подальшою передачею йому майнових прав у встановленому законом порядку.
4. Узагальнити та законодавчо закріпити надання обов'язкової документально підтвердженої вихідної інформації ОПІВ у складі нематеріальних активів для оцінки завданих збитків при використанні порушниками майнових прав інтелектуальної власності, що сприятиме подоланню відсутності чи недостовірності необхідних вихідних даних про об'єкт оцінки ОПІВ та іншої інформації. ●

Список використаних джерел / List of references

1. *Интеллектуальная собственность в Украине: правовые основы и практика: науч.-практ. изд. : В 4-х т. / Под общ. ред. А. Д. Святоцкого. Т. 4 : Оценка интеллектуальной собственности. Бухгалтерский учет и налогообложение* / А. Б. Бутник-Сиверский, А. П. Гавриленко, С. А. Довгий и др. ; Под ред. А. Б. Бутник-Сиверского, А. Д. Святоцкого. Киев : Ін-Юре, 1999. 384 с.
2. *Економіко-правові теоретичні та практичні аспекти переходу економіки України на інноваційну модель розвитку : монографія* / О. П. Орлюк, О. Б. Бутнік-Сіверський, Н. М. Мироненко та ін.; наук. ред. д.е.н., проф., чл.-кор. Академії технологічних наук України О. Б. Бутнік-Сіверський. Київ, ТТОВ «Лазуріт-Поліграф», 2010. 416 с.
3. *Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні* : Закон України від 12.07.2001 р. № 2658-III. Редакція від 16.01.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
4. *Основні поняття оцінки вартості підприємства (бізнесу)*. URL: https://studme.com.ua/128104199025/ekonomika/osnovnye_ponyatiya_otsenki_stoimosti_predpriyatiya_biznesa.htm.
5. Денисюк В. А. *Формування механізмів реєстрації й залучення в господарський оборот передових виробничих технологій [текст]. Науково-технічна інформація. 2008. № 1. С. 15.*
6. Ковтуненко Ксенія, Шацкова Любов. *Особливості оцінки вартості об'єктів інтелектуальної власності в Україні. Економічний аналіз. 2012 рік. Випуск 10. Частина 2. С. 270–273.* URL: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgiir...
7. *Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» : постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 1185.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.
8. *Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» : постанова Кабінету Міністрів України від*



- 10.09.2003 р. № 14405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>.
9. Методика оцінки майнових прав інтелектуальної власності : наказ Фонду державного майна України від 25.06.2008 р. № 740, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 06.08.2008 № 726/15417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08>.
10. Нематеріальні активи [текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242. Редакція від 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99/>.
11. Витрати [текст] : положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. Редакція від 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
12. Бутнік-Сіверський О. Економіко-правові проблеми забезпечення оцінки та обліку майнових прав інтелектуальної власності [текст]. Право України. 2011. № 3. С. 149–158.
13. Про акціонерні товариства : Закон України від 17 вересня 2008 року № 514-VI. Редакція від 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
14. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
15. Про затвердження Методики оцінки майна : постанова Кабінету Міністрів України від 10 грудня 2003 р. № 1891. Редакція від 20.03.2009 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF>.
16. Про внесення змін до Методики оцінки майна : постанова Кабінету Міністрів України від 20 лютого 2019 р. № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2019-%D0%BF>.
17. Чугрій Н. А. Роль нематеріальних активів у капіталізації вартості підприємств: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії. Проблеми системного підходу в економіці. Випуск № 5 (67). 2018. С. 204–210. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/34.pdf.
18. Валове нагромадження основного капіталу в розрізі видів нефінансових активів. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ_2016/vvp/-kkv_vvp/kkv_vvp_u/arh_vn_ok2016_u.htm.
19. Про приватизацію державного і комунального майна : Закон України від 18 січня 2018 року № 2269-VIII. Редакція від 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>.
1. Yntellektualnaia sobstvennost v Ukrayne: pravovye osnovy y praktyka : nauch.-prakt. yzd. : V 4-kh t. / Pod obshch. red. A. D. Sviatotskoho. T. 4 : Otsenka yntellektualnoi sobstvennosti. Bukhhalterskyi uchet y nalohooblozhenye / A. B. Butnyk-Syverskyi, A. P. Havrylenko, S. A. Dovhyi y dr. ; Pod red. A. B. Butnyk-Syverskoho, A. D. Sviatotskoho. Kyev : In-Yure, 1999. 384 s.
2. Ekonomiko-pravovi teoretychni ta praktychni aspekty perekhodu ekonomiky Ukrainy na innovatsiinu model rozvytku : monohrafiia / O. P. Orliuk, O. B. Butnik-Siverskyi, N. M. Myronenko ta in.; nauk. red. d.e.n., prof., chl.-kor. Akademii tekhnolohichnykh nauk Ukrainy O. B. Butnik-Siverskyi. Kyiv, TTOV «Lazurit-Polihrf», 2010. 416 s.
3. Pro otsinku maina, mainovykh prav ta profesiiu otsinochnu diialnist v Ukraini : Zakon Ukrainy vid 12.07.2001 r. № 2658-III. Redaktsiia vid 16.01.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
4. Osnovni poniattia otsinky vartosti pidpriemstva (biznesu). URL: https://studme.com.ua/128104199025/ekonomika/osnovnye_ponyatiya_otsenki_stoimosti_predpriyatiya_biznesa.htm.
5. Denysiuk V. A. Formuvannia mekhanizmv reiestratsii y zaluchennia v hospodarskyi oborot peredovykh vyrobnychyykh tekhnolohii [tekst]. Naukovo-tekhnichna informatsiia. 2008. № 1. S. 15.



6. Koutunenkk Kseniia, Shatskova Liubov. *Osoblyvosti otsinky vartosti obiektiv intelektualnoi vlasnosti v Ukraini. Ekonomichnyi analiz. 2012 rik. Vypusk 10. Chastyna 2. S. 270–273. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua » cgiir...*
7. *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho standartu № 4 «Otsinka mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti»* : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.10.2007 r. № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.
8. *Pro zatverdzhennia Natsionalnoho standartu № 1 «Zahalni zasady otsinky maina i mainovykh prav»* : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.09.2003 r. № 14405. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF>.
9. *Metodyka otsinky mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti* : nakaz Fondu derzhavnogo maina Ukrainy vid 25.06.2008 r. № 740, zareiestrovanyi u Ministerstvi yustytzii Ukrainy 06.08.2008 № 726/15417. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08>.
10. *Nematerialni aktyvy [tekst] : polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 8, zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 18 zhovtnia 1999 r. № 242. Redaktsiia vid 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99/>.*
11. *Vytraty [tekst] : polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 16, zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy vid 31 hrudnia 1999 r. № 318. Redaktsiia vid 29.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/-z0027-00>.*
12. Butnik-Siverskyi O. *Ekonomiko-pravovi problemy zabezpechennia otsinky ta obliku mainovykh prav intelektualnoi vlasnosti [tekst]. Pravo Ukrainy. 2011. № 3. S. 149–158.*
13. *Pro aktsionerni tovarystva : Zakon Ukrainy vid 17 veresnia 2008 roku № 514-VI. Redaktsiia vid 01.01.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.*
14. *Pro tovarystva z obmezheniui ta dodatkovoiui vidpovidalnistiu : Zakon Ukrainy 6 liutoho 2018 roku № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.*
15. *Pro zatverdzhennia Metodyky otsinky maina : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 hrudnia 2003 r. № 1891. Redaktsiia vid 20.03.2009 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1891-2003-%D0%BF>.*
16. *Pro unesennia zmin do Metodyky otsinky maina : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20 liutoho 2019 r. № 224. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/224-2019-%D0%BF>.*
17. Chuhrii N. A. *Rol nematerialnykh aktyviv u kapitalizatsii vartosti pidpriemstv: zarubizhnyi dosvid ta vitchyzniani reali. Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi. Vypusk № 5 (67). 2018. S. 204–210. URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/34.pdf.*
18. *Valove nahromadzhennia osnovnogo kapitalu v rozrizi vydiv nefinansovykh aktyviv. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ_2016/vvp/-kkv_vvp/kkv_vvp_u/arh_vn_ok2016_u.htm.*
19. *Pro pryvatyzatsiiu derzhavnogo i komunalnoho maina : Zakon Ukrainy vid 18 sichnia 2018 roku № 2269-VIII. Redaktsiia vid 02.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2269-19>.*

Надійшла до редакції 15.04.2020 року

Бутник-Сиверський А. Теоретические и методические проблемы развития оценки имущественных прав интеллектуальной собственности. В статье обобщены теоретические и методические проблемы, связанные с необходимостью создания логической оценочной теории и методологии интеллектуальной собственности, идентификации и оценки имущественных прав интеллектуальной собственности и ее связь с бухгалтерским учетом. Рассмотрена проблема методов оценки интеллектуальной собственности в пределах их предметных признаков, а также идентификации большинства интеллектуальных ресурсов, участвующих в производстве и способствующих улучшению качества продукции, технологическому обновлению, инновационной направленности экономических процессов. Исследована необходимость усиления государственной политики осуществления



оценки имущественных прав интеллектуальной собственности в отношении нематериальных активов в составе объектов права интеллектуальной собственности (ОПИС). Проанализированы отношения к стоимостной оценке ОПИС, которая чаще всего осуществляется путем использования узкого круга методов (подходов) в рамках общепризнанных: доходного, затратного и рыночного (сравнительного), что влияет на ограничение выбранных методов оценки, приводит к шаблонному использованию методики оценки без учета многообразия ОПИС, имеющих определенные особенности их использования. Раскрыто содержательное значение разработки единой терминологии и классификации стоимости, которая может быть проведена на основании синтеза зарубежного опыта в области оценки и управления стоимостью, а также анализа стандартов оценки. Проблемным стало через ОПИС осуществление стоимостной оценки авансированного интеллектуального капитала, так как это затруднено тем, что по экономическому содержанию он не принадлежит к традиционным активам предприятия и имеет свои особенности. Актуальным требованием является переосмысление существующих стандартов оценки и дополнения их новыми в направлении минимизации фундаментальных противоречий между традиционной методологией бухгалтерского учета и оценкой стоимости ОПИС с учетом особенности развития информационно-интеллектуальной экономики. Детализированы методично по экономическому содержанию приемы, применяемые для определения стоимости ОПИС, которые разделены на три группы: подходы, методы и методики, с позиции экономического содержания, условий применения и оценочной процедуры, а также требований оценки стоимости ОПИС при приватизации государственных предприятий и организаций. Рассмотрены проблемные вопросы организации в Украине подготовки профессиональных оценщиков с учетом требований ФГИУ и их правового сопровождения.

Ключевые слова: оценка имущественных прав интеллектуальной собственности, методы оценки (подходы): доходный, затратный и рыночный, идентификация, стандарты оценки, объекты бухгалтерского учета, подготовка профессиональных оценщиков

Butnik-Siverskiy O. Theoretical and methodical problems of the development of the valuation of intellectual property rights. The article summarizes theoretical and methodical problems related to the need to create a logical valuation theory and methodology of intellectual property, identification and valuation of intellectual property rights and its relation to accounting; the problem of methods of valuation of intellectual property rights within their subject character is considered, as well as identification of the majority of intellectual resources that take part in production and contribute to the improvement of product quality, technological update, innovative orientation of economic processes; the need to strengthen the state policy of carrying out the valuation of intellectual property rights in relation to intangible assets within the objects of intellectual property rights (OIPRs) has been considered. The author analyzes the relationship to the value appraisal of OIPRs, which is most often done by using a narrow range of methods (approaches) within the generally recognized: income, cost and market (comparative) approaches, that affects the limitation of the selected methods of valuation, leads to a template use of valuation methodic without a variety of OIPRs that have specific features of their use. Also it is disclosed the meaningful meaning of the development of a single terminology and value classification, which can be carried out on the basis of synthesis of foreign experience in the field of valuation and value management, as well as the analysis of valuation standards.

The problem became due to the OIPRs conducting of value appraisal of the advanced intellectual capital, that is complicated by the fact that by economic essence it does not belong to the traditional assets of the enterprise and has its



own peculiarities. It is urgent to rethink existing standards on valuation and supplement them with new ones in the direction of minimizing fundamental contradictions between the traditional accounting methodology and the valuation of OIPRs, taking into account the peculiarities of the development of the information and intellectual economy. It is methodically detailed by the economic content the techniques used to determine the value of OIPRs, which are divided into three groups: approaches, methods and methodologies, from the point of view of economic content, conditions of application and valuation procedure, as well as requirements for the appraisal of the value of OIPRs in the privatization of state enterprises and organizations. The author considers the problems of organization of training of professional appraisers in Ukraine taking into account the requirements of State Property Fund of Ukraine and their legal support.

Keywords: Valuation of intellectual property rights, valuation methods (approaches): income, cost and market, identification, valuation standards, accounting objects, training of professional appraisers